

Privat tilsyn med kriminell ungdom i København

Av førsteamanuensis RAGNAR HAUGE

I. *Opplegget og gjennomføringen av undersøkelsen.*

Den foreliggende rapport har som formål å gi en kortfattet beskrivelse av tilsynsvirksomheten overfor unge lovovertridere, slik den utføres ved henholdsvis Københavns børne- og ungdomsværn og Dansk forsorgsselskabs sentralkontor som er avdelingskontor for København.

Bakgrunnen for den undersøkelse som danner basis for rapporten er følgende: Sommeren 1960 ble det som ledd i et behandlingseksperiment overfor unge lovovertridere opprettet en ungdomsklinikk i København. Hensikten med klinikken var å ta kriminelle gutter i alderen 15—20 år som var satt under tilsyn i forbindelse med en påtaleunntatelse eller en betinget dom under ambulant behandling.¹⁾ Ved å sammenlikne den senere tilpasning for de ungdommer som var undergitt behandling ved klinikken med tilpasningen for to kontrollgrupper av unge lovovertridere som ble undergitt ordinært tilsyn ved barnevernet eller forsorgsselskapet, ville man ha en mulighet til å trekke slutninger om hvilke behandlingsformer som var de best egnede.

For å kunne si noe om hvordan behandlingen, slik den ble drevet ved klinikken, atskilte seg fra tilsynet slik dette ble utført ved barnevernet og forsorgsselskapet, ble det imidlertid ansett for ønskelig å skaffe opplysninger om hva et tilsyn av barnevernet og forsorgsselskapet innebar. For å få kastet litt lys over dette henvendte komiteen for ungdomsklinikken — professor, dr. jur. Karl O. Christiansen, overlæge, dr. med. Georg K. Stürup og professor, dr. jur. Knud Waaben — seg til undertegnede med anmodning om å foreta en intervjuundersøkelse blant en del av de tilsynsførere under barnevernet og forsorgsselskapet som hadde ført tilsyn med de gutter som inngikk i kontrollgruppene.

For undertegnede har undersøkelsen dessuten et sekundært formål — nemlig å danne basis for en sammenlikning av tilsynsvirksomheten i henholdsvis Danmark og Norge. Selv om den foreliggende rapport utelukkende vil konsentrere seg om forholdene i København, er det senere meningen å trekke trådene over

¹⁾ En redegjørelse for klinikken og dens arbeide er gitt i *Rapport til socialministeren vedrørende Ungdomskliniken*. København 1964, 58 s. Stensilert.

til forholdene i Norge slik de er beskrevet i et par tidligere rapporter.²⁾

Etter drøftelser med komiteen og lederen for ungdomsklinikken, kriminalpsykolog Karen Berntsen, ble opplegget for intervjuundersøkelsen nærmere bestemt. Man ble enige om å konsentrere intervjuene omkring følgende hovedpunkter:

Bakgrunnsdata: Alder, utdanning, livsstilling, erfaring som tilsynsfører etc.

Rekruttering: Begrunnelse for å påta seg hvervet som tilsynsfører og de omstendigheter som førte til at man kom inn i arbeidet.

Opplæring og instruksjon: Formelle retningslinjer for virksomheten, instruksjon og annen opplæring da man begynte og senere.

Kontakten med klienten og hans omgivelser: Hyppighet, årsak til og former for kontakt med klienten, hans foreldre eller familie. .

Samarbeide med andre: Tilsynsførerens kontakt med barnevernet eller forsorgsselskapet og med rettslige og humanitære organisasjoner som ledd i tilsynsarbeidet.

Formålet med tilsynet: Synet på formålet med tilsynet, hvordan man skal oppnå formålet og de virkninger man tilsikter å oppnå.

Som det vil fremgå var intervjutemaene forholdsvis uspesifiserte — noen formulering av de enkelte spørsmål eller spesifisering av rekkefølgen av de enkelte temaer ble ikke foretatt. Dette gjorde det mulig å dra inn andre temaer i den utstrekning dette ble ansett for relevant, og å gå mer utførlig inn på enkelte temaer der hvor dette ble ansett for ønskelig.

Med velvillig bistand fra Københavns børne- og ungdomsværn og Dansk forsorgsselskab — i første rekke fra henholdsvis kontorchef Ernst H. Larsen og ekspedisjonssekretær Jon Johnsen — ble utvelgelsen av og kontakten med de enkelte tilsynsførere muliggjort. Fra hver av de to organisasjoner ble det gitt en fortegnelse over de tilsynsførere som hadde ført tilsyn med ungdom som inngikk i de to kontrollgrupper.

Storparten av disse tilsynsførere viste seg å være private — dvs. de hadde tilsynsoppdraget som en bibeskjeftigelse. Blant disse ble utvalget tatt på den måten at man valgte ut dem som hadde hatt det største antall tilsynsklienter. Noen av dem kunne imidlertid ikke intervjues som en følge av at de var bortreist på intervjutiden eller på annen måte var umulig å få kontakt med,

²⁾ Ragnar Hauge: *Vernelagsvirksomheten i Norge*. Oslo 1965. 103 s. Stensilert, og *Tilsynsførerens syn på sin virksomhet*, Oslo 1967. 156 s. Stensilert.

slik at de som ble intervjuet var 12 av barnevernets og 9 av forsorgsselskapets tilsynsførere.

Intervjuingen fant sted i tidsrommet 29. mai—3. juni og 12. juni—24. juni 1967. De fleste tilsynsførere ble oppsøkt i sitt hjem, mens den resterende del enten ble intervjuet på et kontor stilt til rådighet av barnevernet eller forsorgsselskapet eller oppsøkt på arbeidsplassen — i alle tilfelle etter forutgående avtale. Lengden av det enkelte intervju varierte mellom en og tre timer, med et gjennomsnitt på ca. en og en halv time. Felles for samtlige var at de var meget velvillige under samtalen, og selv om enkelte til å begynne med var litt desorienterte og skeptiske med hensyn til formålet med intervjuet, gled dette raskt over.

De data som fremlegges i det følgende har selvfølgelig sine klare begrensninger. For det første er intervjuobjektene ikke noe tilfeldig utvalg av samtlige tilsynsførere — og hvorvidt de er representative for Københavnske tilsynsførere er derfor et åpent spørsmål. For det annet setter intervjutidens lengde den begrensning at en del temaer ikke kunne berøres så inngående som ønskelig. Og endelig er undersøkelsen beheftet med de feilkilder som ellers gjør seg gjeldende i intervjuundersøkelser av denne art.

II. *Organiseringen av tilsynet.*

II. a. *Barnevernet.*

Tilsynet med ungdom som i København er stilt under tilsyn med hjemmel i en påtaleunntatelse (tilltalefracfald) sorterer under Københavns børne- og ungdomsværn.³⁾

Selve tilsynet — dvs. den personlige kontakt med den unge — utføres av tilsynsverger som for hver enkelt sak beskikkes av barnevernet. Formelt er den eneste forutsetning for å bli beskikket som tilsynsverge at vedkommende er en person „med særlige forudsætninger for et sådant arbejde“⁴⁾. Selv om barnevernet i prinsippet har myndighet til å beskikke en hvilken som helst slik særlig skikket person som tilsynsverge i en konkret sak, skjer valget i de alt overveiende tilfelle blant en av de forsorgsmedhjelpere som er knyttet til barnevernet.

I desember 1966 var det tilsammen 64 slike ordinære forsorgsmedhjelpere knyttet til barnevernet.⁵⁾ Disse forsorgsmedhjelperes oppgave var for det første å føre *tilsyn* i de saker hvor de ble

³⁾ Barnevernsarbeidet er regulert gjennom lov nr. 193 av 4. juni 1964 om børne- og ungdomsforsorg samt vedtægt for Københavns børne- og ungdomsnævn av 30. august 1965.

⁴⁾ Lov nr. 193 av 4. juni 1964 § 37, stk. 3.

⁵⁾ Se fortegnelsen over ansatte i barnevernet i Københavns magistrat 3. afdeling: Børne- og ungdomsværnet. København december 1966.

beskikket som tilsynsverger.. Dette gjaldt både i de saker hvor beslutning om tilsyn var besluttet av barnevernet på grunn av mangelfulle forhold i den unges hjem eller på grunn av den unges egen atferd. For det annet hadde forsorgsmedhjelperne til oppgave å foreta *undersøkelser* i de saker hvor barnevernet av en eller annen grunn mente det kunne komme på tale å anvende tilsyn.

Arbeidet som forsorgsmedhjelper er en bibeskjeftigelse som avlønnes med kr. 800.— pr. måned uavhengig av det antall tilsyn eller undersøkelser vedkommende måtte utføre. Fra barnevernets side har man søkt å begrense antall tilsyn for den enkelte tilsynsfører på ethvert tidspunkt til maksimum 20 — en begrensning som i dag stort sett gjennomføres i praksis. Det store flertall av forsorgsmedhjelperne utfører arbeidet ved siden av en ordinær jobb.

Noen lovfestede bestemmelser om hvem som kan oppnevnes som forsorgsmedhjelpere eksisterer ikke — bortsett fra kravet om at de som skal utføre tilsyn skal ha „særlige forudsætninger“. I praksis spiller imidlertid politisk tilknytning en vesentlig rolle. Forholdet er nemlig at svært mange forsorgsmedhjelpere rekrutteres blant barnevernets kretsverger, og utnevnelse av kretsverger skjer på politisk basis. Kretsvergene utpekes av Københavns kommunestyre (magistrat) på basis av en innstilling fra de respektive politiske partier i hovedstaden, og antall kretsverger og kretsvergesuppleanter fordeles i forhold til de enkelte partiers representasjon i kommunestyret. Av de 64 ordinære forsorgsmedhjelpere i desember 1966 var således 21 også kretsverger eller kretsvergesuppleanter, og i tillegg kommer at en rekke av de resterende tidligere har hatt dette hverv.

Denne rekrutteringsprosedyren — som man i den senere tid i en viss utstrekning har forsøkt å endre — har medført at tilsynsvergene ikke representerer noen egentlig ekspertise når det gjelder behandling av unge lovovertredere. Antallet „eksperter“ — i betydningen folk med utdanning som sosialarbeidere, leger, prester, lærere etc. — blant forsorgsmedhjelperne er meget lite, det store flertall er folk i ordinære middelklasseyrker uten noen spesiell utdanning med hensyn til behandling av barn og unge.

Av de 64 forsorgsmedhjelpere som i desember 1966 var tilknyttet barnevernet i København var det således bare 5 lærere som direkte hadde noen yrkesmessig eller utdanningsmessig tilknytning til barn og ungdom, mens 17 var kontorfunksjonærer, håndverkere eller arbeidere. Av de resterende hadde 8 yrker som fullmektig, assistent etc., og 34 var kvinner hvor bare ekteskapelig status var angitt. Selv om disse to siste grupper kan omfatte personer med en utdanningsmessig eller yrkesmessig tilknytning til arbeidet med barn og ungdom, er det påfallende at det ikke er

noen som på basis av yrkesangivelsen er sosialrådgivere eller knyttet til kirken eller helsevesenet.

Forsorgsmedhjelperne innenfor barnevernet i København arbeider innenfor geografisk avgrensede områder. København er inndelt i fem forsorgskretser, og innenfor hver krets fungerer mellom 10 og 15 forsorgsmedhjelpere. I den enkelte sak beskikkes tilsynsvergen blant en av forsorgsmedhjelperne i den krets hvor den unge er bosatt.

Tilsynsvergene i den enkelte sak utvelges av og sorterer under fast ansatte funksjonærer i barnevernet. Disse funksjonærene er organisert i en rekke ekspedisjonsgrupper som omfatter avgrensede distrikter. Men fordi antallet ekspedisjonsgrupper er langt flere enn antallet forsorgskretser og fordi distriktsinndelingene er forskjellige, vil den enkelte tilsynsverge samtidig kunne sortere under en rekke forskjellige funksjonærer.

Disse fast ansatte funksjonærer har blant annet som oppgave å yte tilsynsvergen bistand i de tilfelle hvor han ber om dette. Dette kan gjelde bistand i form av råd om hvordan tilsynsvergen skal løse de problemer som måtte oppstå i løpet av tilsynsperioden eller praktisk bistand i form av økonomisk hjelp til klienten, undersøkelse av psykiatriske eller psykologiske sakkyndige, og liknende. Videre skal vedkommende ekspedisjonsgruppe føre kontroll med tilsynsvergens virksomhet. Denne kontrollen tar i hovedreglen sikte på å fastslå hvorvidt tilsynsvergen er i kontakt med den unge med den foreskrevne hyppighet — dvs. minst en gang i måneden. Tilsynsvergen er forpliktet til å utfylle et tilsynskort hvor tid og sted for hver enkelt kontakt med klienten påføres, og en kortfattet beskrivelse av klientens forhold. Disse tilsynskortene innkalles på ubestemte tider — vanligvis et par ganger i året — og på denne basis blir kontakthyppigheten kontrollert. Tilsynsvergene er dessuten pålagt å sende inn halvårslige rapporter med en angivelse av de enkelte kontakter og tilsynets forløp forøvrig.

Utover dette står tilsynsvergen relativt fritt med hensyn til hvordan han skal utføre tilsynet i praksis. Det gis dog visse veiledende bestemmelser om at han skal bistå hjemmet med råd og veiledning i spørsmål som har med den unge og hans oppdragelse å gjøre.

II b. *Forsorgsselskabet.*

Tilsynet med ungdom som i København er stilt under tilsyn med hjemmel i en betinget dom sorterer under Dansk forsorgsselskabs sentralkontor som er avdelingskontor for København.

Selve tilsynet — dvs. den personlige kontakt med den unge — utføres enten av private tilsynsførere eller av fast ansatte funksjonærer ved forsorgsselskapet. Fordelingen av sakene mellom

private og fast ansatte tilsynsførere vil kunne variere, men gjennomsnittlig blir ca. $\frac{2}{3}$ av tilsynet utført av private tilsynsførere.

Utvelgelsen av *private tilsynsførere* skjer fra en fortegnelse over slike tilsynsførere satt opp av forsorgsselskapet. For å bli opptatt på denne listen, må den privatperson som ønsker å utføre tilsyn, henvende seg til forsorgsselskapet, eller forsorgsselskapet kan henvende seg til vedkommende og forespørre om han er villig til å utføre tilsyn. En av funksjonærene ved forsorgsselskapet har deretter intervju med vedkommende for å avgjøre hvorvidt han kan ansees skikket til å utføre tilsyn, og samtidig undersøkes hans forhold gjennom strafferegisteret. Noen formelle krav til kvalifikasjoner finnes ikke — det er helt overlatt forsorgsselskapet selv å treffe avgjørelse om hvem de ønsker å ansette.

Dersom vedkommende blir funnet skikket til å utføre tilsyn, blir han ført opp på listen over private tilsynsførere. Denne listen omfattet pr. 18. juli 1966 i alt 250 personer.⁷⁾ Disse private tilsynsførere utfører utelukkende tilsyn — de har således intet med personundersøkelsene å gjøre. Dette sorterer under de fast ansatte funksjonærer ved en egen undersøkelsesavdeling. Antallet tilsyn som de private tilsynsførere måtte ha, vil på ethvert tidspunkt kunne variere fra ingen til over 60 tilsyn. I mars 1966 var det således ialt 181 private tilsynsførere i København som hadde ett eller flere tilsyn — av disse hadde 47 bare ett tilsyn, 48 hadde 2—3 tilsyn, mens omvendt 9 hadde mer enn 30 tilsyn. Medianen lå på 4—5 tilsyn.⁸⁾

Arbeidet som privat tilsynsfører er en bibeskjeftigelse som avlønnes med kr. 25.— pr. måned pr. tilsyn. Det store flertall av private tilsynsførere utfører arbeidet ved siden av en ordinær jobb.

De private tilsynsførere består i svært mange tilfelle av personer med en eller annen tilknytning til sosialt arbeide eller arbeide med kriminelle. Av fortegnelsen over de 250 private tilsynsførere i København i 1966 går det frem at ca. 110 enten er sosialrådgivere eller knyttet til sosiale institusjoner som sosialkontor, alkoholforsorg o. l., ca. 35 er knyttet til politi, fengselsvesen eller domstolene, og ca. 55 er knyttet til kirken eller til skolen. Bare 60 av de 250 faller utenfor disse gruppene vurdert ut fra angivelser av deres yrke, men da de fleste av disse er oppgitt med yrker som sekretær etc. eller er kvinner hvor bare deres ekteskapelige status er opplyst, kan det ikke utelukkes at en del av disse yrkes- eller utdannelsesmessig også har en viss tilknytning til sosialt arbeide.

⁷⁾ Ifølge centralkontorets fortegnelse over tilsynsførere i Storkøbenhavn.

⁸⁾ Ifølge opplysninger fra Dansk Forsorgsselskabs Centralkontor.

Forsorgsselskapets sentralkontor er oppdelt i forskjellige avdelinger som fører tilsyn med forskjellige kategorier av lovovertredere — hver med flere fast ansatte funksjonærer. Utvelgelsen av en privat tilsynsfører i den enkelte sak foretas av vedkommende fast ansatte funksjonær som har fått seg overdratt saken.

Fortegnelsen over private tilsynsførere blir distribuert til samtlige avdelinger, og den enkelte fast ansatte funksjonær innenfor enhver avdeling kan fritt velge hvilken av de oppførte tilsynsførere de måtte ønske å benytte. Dette innebærer at en privat tilsynsfører som har tilsyn med betinget dømte også kan ha tilsyn med andre kategorier av lovovertredere — løslatte, forvaringsdømte etc. Det innebærer også at en privat tilsynsfører vil kunne ha tilsyn som sorterer under forskjellige av de fast ansatte funksjonærer både innenfor en og flere forskjellige avdelinger.

Når saker som vedrører tilsyn med hjemmel i en betinget dom kommer inn til forsorgsselskapet, ekspederes de videre til den avdeling som slike tilsyn sorterer under, hvor de fordeles på de enkelte faste funksjonærer. Vedkommende funksjonær som er blitt tildelt saken innkaller så tilsynsklienten og har en samtale med ham, og på basis av denne og saksdokumentene avgjør han hvorvidt han selv skal utføre tilsynet, eller hvorvidt han skal overdra det til en privat tilsynsfører. Avgjørende for denne beslutning er i prinsippet sakens vanskelighetsgrad — de vanskeligste saker beholdes selv, mens de letteste overføres til private tilsynsførere.

Dersom beslutningen går ut på å overdra saken til en privat tilsynsfører, velges en person fra listen over slike tilsynsførere. Avgjørende for dette valget er for det første geografiske hensyn — at tilsynsføreren og klienten bor i nærheten av hverandre — og dernest den faste funksjonærs antagelser om den private tilsynsførers dyktighet, og hvorvidt han kan antas å passe som tilsynsfører i den konkrete sak. Dersom den private tilsynsfører er villig til å påta seg tilsynet, sendes så et utdrag av saksdokumentene over til ham, klienten underrettes om at vedkommende er utpekt som tilsynsfører og innkalles i regelen samtidig skriftlig til et møte på et sted og til en tid som tilsynsføreren og den faste funksjonær på forhånd har avtalt.

Ved siden av å utpeke vedkommende private tilsynsfører, har den faste funksjonær også til oppgave å bistå tilsynsføreren med råd og hjelp i de tilfelle hvor den private tilsynsfører måtte ha behov for dette. Videre har den faste funksjonær til oppgave å etterse at tilsynsføreren utfører tilsynet på en tilfredsstillende måte.

Den private tilsynsfører er pålagt å stå i personlig forbindelse med klienten minst en gang pr. uke i de tre første måneder, og

senere en gang pr. måned.⁹⁾ Tilsynsføreren er videre pålagt å sende inn rapporter om tilsynsforløpet en gang hver måned i de første tre måneder, og senere en gang hver tredje måned, foruten en sluttrapport ved tilsynets avslutning. Noen egentlig kontroll med hvorvidt det foreskrevne antall personlige kontakter faktisk finner sted, foretas ikke.

Utover dette står tilsynsføreren relativt fritt med hensyn til hvordan han skal utføre tilsynet i praksis. I retningslinjene er det dog inntatt visse veiledende bestemmelser om at tilsynsføreren skal forsøke å vinne klientens tillit, skaffe opplysninger om hans leveste, påse at han er innført i folkeregister, trygdekasse, fagforening osv., veilede ham om mulige fritidssysler etc. — bestemmelser som stort sett tilsvarende bestemmelsene om tilsyn i andre land.¹⁰⁾ Noen bestemmelser om kontakt med klientens familie eller andre pårørende finnes imidlertid ikke.

II c. *Sammenfatning.*

Sammenfattende må man kunne konkludere med at den praktiske gjennomføring av tilsynsarbeidet med unge lovovertridere innenfor henholdsvis barnevernet og forsorgsselskapet viser til dels store forskjeller.

Selv om begge i stor utstrekning bygger på private tilsynsførere — for barnevernet utelukkende og for forsorgsselskapet for anslagsvis $\frac{2}{3}$ av klientene — er det for det første forskjeller når det gjelder rekrutteringen av tilsynsførere. Mens barnevernet rekrutterer sine tilsynsførere blant politisk engasjerte personer med en viss interesse for ungdom og ungdomsproblemer, men uten noen egentlig tilknytning til sosialt arbeid, foretas forsorgsselskapets rekruttering i meget stor utstrekning blant personer som er knyttet til og/eller har en utdanning innenfor sosialt arbeid. Antallet tilsynskasus på den enkelte tilsynsfører viser også visse variasjoner mellom de to organisasjoner — barnevernets tilsynsførere har gjennomsnittlig litt flere klienter enn forsorgsselskapets. Når det gjelder avlønning ligger barnevernet over forsorgsselskapet.

Når det gjelder arbeidsoppgavene vil tilsynsførerne under barnevernet i egenskap av forsorgsmedhjelpere også foreta undersøkelser på vegne av barnevernet i de saker de senere får under tilsyn. I tillegg vil de også kunne bli pålagt å føre tilsyn med andre kategorier av ungdom enn dem som er stilt under tilsyn som følge av kriminalitet. Tilsynsførerne under forsorgssel-

⁹⁾ Bestemmelsene om tilsynsførerens plikter finnes i sirkulære vedrørende „Retningslinjer for Dansk forsorgsselskabs tilsynsførende“ av 15. nov. 1958.

¹⁰⁾ Hauge, Ragnar: Tilsyn — virksomhet i et sosialt tomrom. *Verne-lagsnytt* 1964, årg. 8, s. 43—50.

skapet har derimot ingenting med undersøkelsene å gjøre — men de vil kunne bli pålagt andre oppgaver enn tilsyn med unge lovovertridere, nemlig tilsyn med lovovertridere uansett alder.

Selve gjennomføringen av tilsynet viser også visse forskjeller. Mens tilsynsførerne under barnevernet skal ha kontakt med og konsentrere seg både om den unge og hans foreldre eller foresatte, er tilsynet innenfor forsorgsselskapet så å si utelukkende begrenset til å rette seg mot klienten. Når det gjelder det foreskrevne antall kontakter med klienten og innholdet av kontakten er det derimot ingen forskjell av betydning. Men barnevernets tilsynsførere er i langt større utstrekning enn forsorgsselskapets underlagt kontroll med at det foreskrevne antall kontakter faktisk finner sted.

Det er også forskjeller når det gjelder tidspunktet for etablering av kontakt mellom tilsynsfører og klient. Innenfor barnevernet vil i det store store flertall av tilfelle kontakten være etablert på det tidspunkt da beslutningen om tilsyn er truffet, idet vedkommende tilsynsfører allerede på et tidligere tidspunkt har foretatt en undersøkelse i saken. Innenfor forsorgsselskapet vil derimot første kontakt først finne sted etter at beslutning om tilsyn er truffet, og etter at klienten har vært til konferanse på centralkontoret.

For begge organisasjoner gjelder at den enkelte tilsynsfører ikke sorterer under en enkelt fast funksjonær eller en enkelt avdeling innen organisasjonen, de vil som hovedregel kunne sortere under nesten like mange funksjonærer som de har tilsyn.

III. Resultater av undersøkelsen.

III. 1. Tilsynsførernes rekruttering og bakgrunn.

III. 1 a. Barnevernet.

Som vi har vært inne på er det fra barnevernets side besluttet at antallet tilsynsklienter på ethvert tidspunkt ikke bør overstige 20, og stort sett følges denne regelen. Bare et fåtall av de intervjuede tilsynsverger hadde mer enn 20 tilsyn, og bortsett fra en som hadde litt over 30 tilsyn var overskridelsene minimale. Samtlige tilsynsverger hadde imidlertid før begrensningen i antallet tilsyn var innført hatt langt flere klienter — for en hadde tallet vært helt oppe i 80.

Tilsynsvergene — i likhet med hva som gjelder forsorgsmedhjelpere generelt — var i stor utstrekning kommet inn i arbeidet i egenskap av kretsverger. Av de 12 intervjuede tilsynsverger var det 9 som også var eller hadde vært kretsverger, og 8 av disse hadde først blitt valgt til kretsverge og senere søkt om å bli beskikket som tilsynsverge.

Denne rekrutteringsprosedyren har som nevnt medført at tilsynsførerne ikke representerer personer med noen egentlig ekspertise når det gjelder behandling av unge lovovertridere. Og av de 12 intervjuede var således en telefonmester, en bankfunksjonær, en hovedkasserer, en maskinarbeider, en skolebetjent, en prokurist, en oppsynsbetjent ved torvhallene, en funksjonær i et forsikringselskap og en elektriker foruten en prest og tre lærere. Bare disse fire siste kan vel med noen rett sies å ha et yrke med en viss relevans for barnevernsarbeide.

Felles for tilsynsvergene var imidlertid at de ga uttrykk for at de var interesserte i arbeidet med barn og ungdom — en interesse som for en dels vedkommende hadde manifestert seg ved at de hadde deltatt aktivt i ungdomsarbeide både i og utenfor politiske organisasjoner. Grunnen til at de hadde sagt seg villige til å bli tilsynsverger lå delvis i denne interessen, og for en dels vedkommende lå også økonomiske interesser bak, idet de ønsket å supplere sin ordinære arbeidsinntekt.

III. 1 b. *Forsorgsselskapet.*

Tilsynet med ungdom som er besluttet stilt under tilsyn i København med hjemmel i en betinget dom utføres som nevnt i praksis stort sett av private tilsynsførere. Det antall tilsyn hver enkelt av de intervjuede utførte varierte sterkt, men lå for de aller fleste langt under tallet for barnevernets tilsynsverger.

Noen aktiv rekrutteringspolitikk føres ikke fra forsorgsselskapets side. Storparten av de intervjuede tilsynsførere oppga at de hadde søkt om ansettelse som en følge av at de hadde hørt om at det var muligheter til slik ansettelse av en bekjent som var privat tilsynsfører. Disse bekjente var oftest vedkommende arbeidskamerater, noe som muligens forklarer at de intervjuede tilsynsførere stort sett hadde yrker med en viss tilknytning til tilsynsarbeidet. Av de 9 tilsynsførere var således ved ansettelsen en ansatt ved sosialkontor, en ved bidragskontoret, en ved revalideringskontoret, to ved Koføedskolen, en ved politiet, to var kordegner som også ivaretok det sosiale menighetsarbeide i sitt sogn og en var forretningsmann. Bare den siste var altså uten noen yrkesmessig tilknytning til sosialt arbeide eller arbeide blant lovovertridere.

Bakgrunnen for at den enkelte hadde søkt om ansettelse som tilsynsfører lå delvis i økonomiske betraktninger, men mest i at de var interesserte i behandlingen av lovovertridere og mente at de på bakgrunn av sin utdanning og/eller yrkesmessige tilknytning hadde relativt gode forutsetninger for dette.

III. 1 c. *Sammenfatning*

Sammenfattende må en kunne si at de intervjuede tilsynsvergene under barnevernet og tilsynsførerne under forsorgsselskapet skiller seg relativt klart fra hverandre med hensyn til deres bakgrunn.

Barnevernets rekrutteringsprosedyre har ført til at det er et utsnitt av politiske interesserte borgere uten noen spesiell utdannelsesmessig eller yrkesmessig tilknytning til behandling av lovovertredere eller sosialt arbeide i sin alminnelighet som utgjør tilsynsvergene. I motsetning til dette er tilsynsførerne under forsorgsselskapet en gruppe personer med en utdannelsesmessig og rent yrkesmessig tilknytning til sosialt arbeide.

III. 2. *Opplæring og instruksjon.*

III. 2 a. *Barnevernet.*

Felles for samtlige intervjuede var at de ga uttrykk for at de ikke hadde fått noen slags opplæring eller instruksjon da de ble ansatt som tilsynsverger. Imidlertid oppfattet de ikke dette som noe stort savn. De som var rekruttert gjennom kretsvergeansettelse ga uttrykk for at de i sitt arbeide som kretsverge hadde ervervet seg den fornødne innsikt og kunnskap. De som hadde kommet direkte inn i tilsynsvirksomheten hadde til gjengjeld hatt en eller annen tilknytning til barnevernsarbeide under okkupasjonen, oftest som lærer eller leder for kveldsgrupper av ungdom arrangert av barnevernet — og de hadde i denne egenkap erhvervet den fornødne kunnskap.

Et flertall hadde imidlertid senere deltatt i kveldskurser, seminarer eller annen instruksjonsvirksomhet, og det ble gitt uttrykk for at slik situasjonen var i dag var det meget store muligheter til å få opplæring og instruksjon dersom man ønsket det. De fleste ga imidlertid uttrykk for at de selv hverken var særlig interessert i eller i særlig grad deltok i den kursvirksomhet som var drevet — både fordi de var for gamle til å lære noe nytt, fordi de kunne det som var viktigst og fordi de hverken hadde tid eller anledning til å delta i slik virksomhet.

Det ble også presisert at det var muligheter til å henvende seg til de heltidsansatte i barnevernet dersom man ønsket råd eller hjelp i konkrete saker, og at slike henvendelser ble velvillig motatt. Imidlertid var det svært sjelden slike henvendelser ble ansett for å være nødvendige utover den foreskrevne innsendelse av den kvartalsvise rapport — de problemer som oppsto i løpet av tilsynsperioden var av en slik karakter at den enkelte tilsynsverge selv kunne løse dem.

Et fellestrekk ved så å si samtlige av tilsynsvergene var at de var motstandere av at tilsynsvirksomheten skulle legges til spe-

sielt utdannede og heltidsansatte funksjonærere. Tre hovedargumenter ble brukt i denne forbindelse. For det første ble det påpekt at tilsynsvirksomhet var noe som ble drevet om kvelden — mellom klokken fem og åtte når klienten og hans foresatte var hjemme. For det annet at fast ansatte funksjonærer ikke ville ha mulighet til å få den fornødne kontakt med den unge og foreldrene — en kjøpmann Hansen eller arbeider Nielsen ville ha langt større muligheter fordi de ikke ville bli så sterkt identifisert med det offentlige. Og for det tredje — og det viktigste — at spesialister på dette området ikke fantes, det var personlige egenskaper og et langt livs erfaring og ikke skolekunnskaper som var det viktigste.

III. 2 b. *Forsorgsselskapet.*

Heller ikke forsorgsselskapets tilsynsførere hadde fått noen spesiell opplæring eller instruksjon da de startet i sitt arbeide. Men både gjennom sin utdanning, sitt yrke og sin kontakt med andre tilsynsførere mente de at behovet for ytterligere kunnskaper og innsikt hadde vært relativt små. De fleste hadde senere deltatt i enkelte kveldsmøter, og visse kunnskaper av rettslig art som de hadde fått der anså de for å være nyttige. Noe stort behov for ytterligere opplæring ble det imidlertid ikke ansett for å være.

Kontakten med forsorgsselskapet ble ansett for å være god, og dersom man ønsket råd eller hjelp kunne man henvende seg til vedkommende saksbehandler og være sikker på å møte velvilje. I en viss utstrekning benyttet man seg av denne adgangen, men mange var av den oppfatning at de kunne løse de fleste problemer selv, fordi problemene var de samme som de sto oppe i til daglig i sitt yrke. Et problem som ble nevnt av et par var imidlertid at de forskjellige saker sorterte under forskjellige saksbehandlere, og at man derfor ikke kom i så god kontakt med den enkelte saksbehandler som ønskelig.

Storparten av tilsynsførerne ga uttrykk for at de ikke så noen betenkeligheter dersom tilsynet ble overført til heldagsansatte funksjonærer ved forsorgsselskapet.

III. 2 c. *Sammenfatning.*

Hverken innenfor barnevernet eller forsorgsselskapet ble tilsynsførerne gitt noen spesiell utdanning eller opplæring da de startet sin virksomhet. Det ble imidlertid hevdet at mulighetene for dette nå var tilstede — særlig innenfor barnevernet.

Imidlertid var det få som ga uttrykk for ønske om, eller nødvendigheten av å delta i dette. Argumentasjonen var både fra tilsynsvergenes og tilsynsførernes side at de stort sett kunne det

som var påkrevd — selv om også argumenter som tidsnød og at de var for gamle til å lære noe nytt ble nevnt.

En klar forskjell eksisterte imidlertid når det gjaldt synet på heltidsansatte, spesialutdannede tilsynsførere. Mens tilsynsførerne under forsorgsselskapet ikke hadde noen betenkeligheter med å overføre tilsynet til disse, ga tilsynsvergene uttrykk for skepsis til tanken om dette.

III. 3. *Etablering av tilsyn.*

III. 3 a. *Barnevernet.*

Tilsynsvirksomheten i barnevernet blir som hovedregel utført av barnevernets forsorgsmedhjelpere, og med ett unntak funger- te samtlige intervjuede som forsorgsmedhjelpere.

I egenskap av forsorgsmedhjelpere kom tilsynsvergene i kontakt med saken allerede før noen beslutning om tilsyn var truffet. Forholdet var at etter at etterforskningen var avsluttet ble politi- rapporten, skolerapporten og § 114-rapporten — en rapport som ble opptatt i alle saker mot ungdom under 18 år av en av barne- vernets rettsinspektører — oversendt forsorgsmedhjelperen med anmodning om å avgi uttalelse om hvilken reaksjon som burde komme til anvendelse, tilsyn eller advarsel. Forsorgsmedhjelpere oppsøkte deretter klienten og hans foresatte, og på basis av saksdokumentene og sitt inntrykk av forholdene i hjemmet avga han så sin innstilling. Dersom han konkluderte med at klienten burde stilles under tilsyn, og denne konklusjonen ble fulgt av barnevernet og statsadvokaten, ble han så oppnevnt som tilsyns- verge. Bare unntaksvis hendte det at en annen enn den forsorgs- medhjelper som hadde hatt saken til uttalelse ble oppnevnt som tilsynsverge. Og det ble også gitt uttrykk for at forsorgsmed- hjelperens innstilling så å si alltid ble fulgt.

I det øyeblikk en tilsynsverge begynte sitt tilsynsoppdrag hadde han derfor allerede etablert kontakt med klienten og familien. Og de tilsyn han fikk var i saker hvor han selv anså tilsyn for påkrevet og derfor hadde innstilt på dette.

III. 3 b. *Forsorgsselskapet.*

Kontakten mellom en tilsynsfører under forsorgsselskapet og klienten skjer først etter at beslutningen om tilsyn er truffet av retten. Selv om det i mange tilfelle vil ha blitt foretatt en person- undersøkelse blir ikke denne foretatt av den som senere får til- synet, men av en av de ansatte i forsorgsselskapet.

Etter at tilsyn er besluttet av retten blir saken oversendt for- sorgsselskapet, hvor en av forsorgssekretærene overtar saken. Etter at vedkommende forsorgssekretær har hatt et møte med

klienten, blir det så avgjort hvorvidt vedkommende skal overføres til en privat tilsynsfører eller stå under såkalt kontortilsyn. I førstnevnte tilfelle blir den private tilsynsfører kontaktet — oftest pr. telefon — og anmodet om å påta seg tilsynet. Dersom han er villig til dette, blir han oversendt personundersøkelsen og et utdrag av saksdokumentene, og han selv eller forsorgsselskapet sender en skriftlig innkalling hvor klienten anmodes om å møte for ham til nærmere avtalt tid.

III. 3 c. *Sammenfatning.*

Når det gjaldt etablering av tilsyn sto tilsynsførerne under barnevernet og forsorgsselskapet i en meget forskjellig stilling.

Tilsynsvergene under barnevernet ble koplet inn i saken allerede før beslutningen om tilsyn ble truffet, og deres oppfatning av hvorvidt tilsyn skulle komme til anvendelse eller ikke ble tillagt vekt ved avgjørelsen. De hadde også hatt kontakt med klienten og hans familie før den egentlige etablering av tilsynet, og selve tilsynet hadde derfor preg av en fortsettelse av et allerede etablert kontaktforhold.

I motsetning til dette var tilsynsførerne under forsorgsselskapet uten innflytelse på utvelgelsen av de klienter som ble stilt under tilsyn, og den første kontakt med klienten fant først sted etter at beslutningen om tilsyn var truffet og etter at klienten hadde vært i kontakt med forsorgsselskapet i egenskap av tilsynskasus.

III. 4. *Innholdet av tilsynsvirksomheten.*

III. 4 a. *Barnevernet.*

Det var samstemmighet blant tilsynsvergene om at tilsynet i utpreget grad måtte konsentrere seg om klientens familie. Så å si alle kontakter med klienten fant sted i hjemmet mens foreldrene var nærværende, og kontakten med foreldrene ble oppfattet som minst like viktig som kontakten med klienten. At det var familien som sto under tilsyn og at hensikten med tilsynet var å bistå foreldrene med oppdragelsen av den unge, var formuleringer som hyppig gikk igjen. En enkelt formulerte det så sterkt at dersom klienten bodde alene på hybel hadde det ingen hensikt å føre tilsyn med ham.

Storparten av tilsynsvergene mente at den viktigste betydning av tilsynet var at tilsynsvergen kunne virke som rådgiver dersom foreldrene var i villrede hvordan de skulle forholde seg i spørsmål som angikk den unges oppdragelse. Det ble også nevnt at tilsynsvergen kunne virke som en underbyggelse av foreldrenes autoritet i forholdet til sine barn ved at man hadde en trussel i bakhånd. Denne autoriteten ble oppfattet som reell — det ble

ikke ansett for å by på problemer å få iverksatt anbringelse i de tilfelle tilsynsvergen mente dette var nødvendig. At tilsynsvergen skulle utføre noen slags behandling eller påvirkning av den unge eller foreldrene stilte de seg fremmed overfor, og likeledes ble det å yte økonomisk eller annen praktisk hjelp oppfattet som en oppgave som i alminnelighet lå utenfor tilsynsvergens område.

Det store flertall av tilsynsverger var av den oppfatning at foreldrene som hovedregel var takknemlige for den bistand en tilsynsverge kunne yte. En negativ holdning fra foreldrenes side var noe man ytterst sjelden ble møtt med. Vanskeligere var det å få kontakt med den unge selv — men fordi dette var av underordnet betydning spilte det mindre rolle.

En følelse av at tilsynsarbeidet bød på svært få problemer var meget utbredt — foreldrene ble beskrevet som velvillig innstilt overfor tilsynsvergen, den unges kriminalitet var oftest bagatellmessig og den bistand tilsynsvergen kunne yte og den autoritet han hadde var oftest tilstrekkelig til å få den unge på rett kjøp og tilbakefall forekom sjelden.

Dette synet var meget utbredt. På den annen side var det et par som ga et totalt forskjellig bilde av tilsynsarbeidet — av negativt innstilte foreldre og ungdommer, av fortielser og manglende kontakt, av manglende autoritet og få muligheter til å få utrettet noe. Noe mellomstandpunkt forekom så å si ikke.

III. 4 b. *Forsorgsselskapet.*

Storparten av tilsynsførerne under forsorgsselskapet var av den oppfatning at tilsynet med de unge først og fremst måtte konsentrere seg om klienten selv. Uttrykk som at det var klienten og ikke foreldrene man hadde tilsyn med gikk ofte igjen. Dette ga seg utslag i at bare et fåtall tilsynsførere foretok hjemmebesøk, og da oftest fordi klienten ikke møtte opp på avtalt tid og sted. Begrunnelsen for at man ikke hadde særlig kontakt med foreldrene var for det første at klienten tross alt var voksen og at det derfor ikke hadde noen hensikt å dra foreldrene inn, og dernest at forholdet mellom foreldrene og klienten ofte var såpass dårlig at det ikke hadde noen hensikt å bygge videre på det — det aller beste var i mange tilfelle at klienten flyttet hjemmefra.

Bare et par tilsynsførere ga uttrykk for at de vanligvis oppsøkte klienten på bostedet. Bakgrunnen for dette var imidlertid ikke at de anså hjemmebesøk og kontakt med foreldrene som noe prinsipielt viktig — begrunnelsen var mer praktisk betont. For det første ble det pekt på at det var av betydning å se hvordan klienten bodde og at man fikk et bedre bilde av ham når man så ham innenfor hjemmets fire vegger, og ikke oppdresset på et kontor eller hjemme hos tilsynsføreren. Og for det annet ble

det pekt på at det å foreta hjemmebesøk svært ofte var en nødvendighet fordi klientene generelt sett ikke holdt avtaler. Men også for disse tilsynsførerne var kontakten med klienten det vesentlige.

De fleste tilsynsførere var i kontakt med klienten hjemme hos seg selv. Enkelte så imidlertid dette som problematisk fordi de mente at den sosiale avstand mellom tilsynsfører og klient ble sterkt forstørret når klientene kom inn i et velholdt middelstandshjem. Disse tilsynsførerne foretrakk derfor at kontakten med klienten fant sted på tilsynsførerens kontor.

Tilsynsførerens oppgave ble i første rekke sett på som den å være en person klienten kunne henvende seg til når han trengte praktisk hjelp av en eller annen art, — økonomisk støtte, hjelp til å skaffe arbeid, bistand når det gjaldt å skrive søknader om utsettelse med betaling av skatt og bidragsgjeld etc. Et par tilsynsførere ga uttrykk for at de i slike tilfelle tok kontakt med vedkommende saksbehandler i forsorgsselskapet for å få det ordnet, men det store flertall av tilsynsførere løste oppgavene på egen hånd. I løsningen av disse oppgavene så de det som meget viktig at de kunne benytte seg av sin yrkesmessige bakgrunn og forbindelser. Når de f. eks. henvendte seg til en eller annen på vegne av klienten gjorde de ikke dette i egenskap av tilsynsfører, men i egenskap av f. eks. revalideringskonsulent eller overassistent ved forsorgskontoret. Gjennom sitt yrke visste de også hvor de skulle henvende seg. Og fordi de ofte hadde personlige forbindelser i de forskjellige etater hadde de større muligheter til å skaffe hjelp.

Den annen hovedoppgave var å føre kontroll med klienten. Denne tok særlig sikte på å kontrollere hvorvidt klienten hadde oppfylt visse økonomiske forpliktelser, og dersom dette ikke var tilfelle å overtale ham til det. Særlig gikk det å være medlem av sykekasse og fagforening hyppig igjen.

At tilsynsføreren skulle yte noen slags behandling eller påvirkning var fremmed for det store flertall av tilsynsførere. Selv om et par nevnte at enkelte klienter hadde behov for å snakke med en utenforstående om sine problemer, var dette ikke noe sentralt spørsmål. Tilsynsførerens hovedoppgave var den å være en som klienten kunne henvende seg til for å få hjelp til å løse sine mer konkrete problemer. Klientens henvendelse var det som utløste tilsynet, og dersom slike henvendelser ikke kom var tilsynet nærmest å betrakte som det å holde seg orientert om hvordan det gikk med klienten og innberette dette til forsorgsselskapet med jevne mellomrom.

Det å få iverksatt sanksjoner var også noe som tilsynsførerne følte lå utenfor deres oppgave — de innrapporterte eventuelle utglidninger, og så var det opp til forsorgsselskapet å søke å få

iverksatt sanksjoner. Noen få tilsynsførere mente imidlertid at forsorgsselskapet på dette punkt var noe lemfeldig og at de gikk for langt når det gjaldt å beskytte klienten. Men de stilte seg likevel nokså indifferente til dette — hva forsorgsselskapet gjorde var forsorgsselskapets egen sak, og noe behov for større autoritet ble ikke oppfattet som noe sentralt punkt.

Et av hovedproblemene ved tilsynsarbeidet var etablering av kontakt med klientene — den kontakt som var nødvendig for at klienten skulle henvende seg til tilsynsføreren med sine problemer. Selv om det var enighet om at man etter at tilsynet hadde vart en tid ville få en relativt tilfredsstillende kontakt med et flertall klienter, var det en del man aldri fikk den fornødne kontakt med, og for de andre tok det også lang tid å etablere kontakten. Men dersom man i praksis fikk vist at man var interessert i å yte hjelp, gikk etableringen av kontakten av seg selv.

III. 4 c. *Sammenfatning.*

Også på dette området er det en klar forskjell mellom tilsynsførerne. Mens tilsynsvergene innenfor barnevernet så sin oppgave som den å bistå foreldrene i forholdet til den unge, så tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet den unge som den sentrale part.

Det var også den forskjell at mens tilsynsvergene innenfor barnevernet oppfattet forholdet til foreldrene som uproblematisk, ga tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet uttrykk for at det ofte var vanskelig å oppnå den nødvendige kontakt med klienten. Og mens tilsynsvergene innenfor barnevernet hadde et optimistisk syn på nytten av sitt arbeide, var tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet mer skeptiske.

For begge grupper av tilsynsførere ble det å øve kontroll og i særdeleshet det å yte bistand oppfattet som det sentrale ved tilsynet. Begge grupper ga også uttrykk for at de hadde tilstrekkelig autoritet — tilsynsvergene med den begrunnelse at de hadde stor makt, tilsynsførerne under forsorgsselskapet med den begrunnelse at de ikke trengte noen særlig makt. Det samme gjaldt synet på det å yte bistand, men med omvendt fortegn — tilsynsvergene oppfattet behovet for slik bistand som minimal, mens tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet mente at de hadde muligheter til dette på grunn av sin utdanning og yrkesmessige tilknytning. Når det endelig gjaldt det å gi råd og bistand på det mer personlige plan var det slik at mens tilsynsvergene så dette som sin hovedoppgave, oppfattet tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet det som noe som nærmest lå utenfor deres oppgave.

Kort formulert — mens tilsynsvergene oppfattet sin rolle som den å være en autoritet i oppdragelsesspørsmål, oppfattet tilsynsførerne under forsorgsselskapet sin rolle som servicecyterens.

IV. Oppsummering og utsyn.

IV. 1. Oppsummering.

Som det vil ha fremgått av det foregående er det relativt store forskjeller mellom tilsynsvirksomheten med ungdom slik den drives av henholdsvis barnevernet og forsorgsselskapet i København. Og la meg først forsøke å oppsummere noen av forskjellene, for dernest å søke å belyse noen av de implikasjoner disse forskjellene kan tenkes å ha for virksomheten.

Når det for det første gjelder *utvelgelsen av de klienter* som står under tilsyn er det en vesentlig forskjell ved at de påtalesfritatte sorterer under barnevernet, mens de betinget dømte sorterer under forsorgsselskapet. Dette betyr antagelig at forsorgsselskapets klientell gjennomsnittlig vil representere en hårdere belastet gruppe enn barnevernets. Dette er muligens en av årsakene til at de to grupper av tilsynsførere synes å vise en viss divergens i sitt *syn på kriminaliteten*. Mens tilsynsvergene under barnevernet som regel ga uttrykk for at kriminaliteten blant klientene var relativt lite ondartet og tildels nærmest kunne betraktes som guttestreker, så tilsynsførerne under forsorgsselskapet den som en mer alvorlig utglidning.

Denne forskjellen i synet på klientene og deres kriminalitet kan imidlertid også ha sammenheng med noe annet — nemlig *forskjellen i klientmassen generelt* for de to grupper av tilsynsførere. Mens tilsynsvergene under barnevernet primært fører tilsyn med *ungdom*, fører tilsynsførerne under forsorgsselskapet tilsyn med *lovbrytere*. De kriminelle ungdommene utgjør bare en av de grupper av ungdom som tilsynsvergene under barnevernet har tilsyn med — i tillegg kommer ungdom som skulker skolen eller har andre atferdsvansker eller hvor forholdene i hjemmet av en eller annen grunn har ført til at barnevernet har sett seg nødsaget til å gripe inn. På den annen side har tilsynsførerne under forsorgsselskapet tilsyn med lovovertredere — enten disse har tilsyn etter betinget dom, prøveløslatelse fra en fengselsanstalt eller av andre grunner. Og dette at det er henholdsvis ungdom og lovbrytere som er de to fellestrekk ved klientene for de respektive grupper av tilsynsførere, må sannsynligvis virke til å farve det syn de har — også når det gjelder synet på lovovertredelsen.

En annen forskjell mellom de to grupper ligger i *rekrutteringen av tilsynsførere*. Mens tilsynsvergene under barnevernet vel må kunne sies å bli rekruttert på basis av at de er politisk og sosialt

interesserte, representerer tilsynsførerne under forsorgsselskapet personer med en viss grad av ekspertise når det gjelder sosialt arbeide generelt eller visse snevrere sosiale hjelpefunksjoner. Og denne forskjellen vil antagelig ha en ikke liten innflytelse når det gjelder den måte den enkelte tilsynsfører oppfatter og møter problemene på.

Antagelig spiller denne forskjellen i bakgrunn også en viss rolle for den forskjell som eksisterer når det gjelder synet på *klientbehandling kontra familiebehandling*. Tilsynsvergene under barnevernet ga meget sterkt uttrykk for at kontakten med foreldrene var det viktigste element i et tilsynsforhold. Kontakten med den unge selv var av helt underordnet betydning. De oppfattet sin oppgave som den å være veileder for foreldrene i oppdragelsesspørsmål, og den innflytelse de kunne ha på den unge måtte isåfall skje gjennom foreldrene. En klar kontrast til dette representerte tilsynsførerne under forsorgsselskapet som la hovedvekten på kontakten med de unge selv. Og de oppfattet sin oppgave som langt mer spesifikk enn å gjelde oppdragelse generelt, nemlig den å være klienten behjelpelig med å klare opp de mer konkrete problemer han måtte stå overfor.

Sagt på en annen måte kan man si at mens barnevernets tilsynsverger så sin oppgave som den å være en innflytelsesrik og myndig venn av familien og nærmest en mer eller mindre streng onkel for den unge, så forsorgsselskapets tilsynsførere seg mer som utenforstående i relasjon til familien og en serviceytende hjelper overfor klienten.

Selv om disse forskjellene muligens henger sammen med at de to grupper av tilsynsførere rekrutteres forskjellig, henger det kanskje også sammen med forskjellene når det gjelder *instruksene*. Mens foreldrekontakten understrekes i tilsynsvergens instruksjer, understrekes hjelpevirksomheten overfor klienten i de instruksjer som gjelder for tilsynsførerne i forsorgsselskapet.

Man kunne tenke seg at disse forskjellene mellom de to grupper av tilsynsførere ville blitt mer eller mindre utvisket, ikke minst fordi oppfatningen på sentralt barnevernshold nærmest synes å være at barnevernstilsyn bør være sterkere rettet mot klienten. Et slikt ønske vil imidlertid ha liten gjennomslagskraft både fordi begge grupper gis minimal *opplæring*, både før og under sin karriere som tilsynsfører, og fordi tilsynsførerne relativt sjelden *rådfører* seg med de fast ansatte funksjonærer når det gjelder gjennomføringen av tilsynet. I denne situasjon vil sentralkontorets politikk ha liten gjennomslagskraft når det gjelder gjennomføringen av tilsynet.

En vesentlig forskjell mellom de to grupper av tilsynsførere ligger i *tidspunktet og måten de blir koplet inn i tilsynet på*. Mens tilsynsvergene under barnevernet allerede før saken er

endelig avgjort kommer i kontakt med den unge og hans familie gjennom sin undersøkelsesvirksomhet, blir tilsynsførerne under forsorgsselskapet først koplet inn i saken etter at avgjørelsen om tilsyn er truffet, og etter at tilsynet faktisk er etablert gjennom samtalen med den funksjonær i forsorgsselskapet som har saken. Denne forskjellen avspeiler seg antagelig i tilsynsførerens *oppfatning av tilsynet*. Mens tilsynsførerne under forsorgsselskapet oftest mente at det var problematisk og tidkrevende å etablere kontakt med klienten, mente tilsynsvergene under forsorgsselskapet at dette var uproblematisk. De mente at familiene — og derunder klientene — oppfattet tilsynsvergen som en hvis støtte og bistand de satte pris på.

Enda en forskjell mellom de to grupper av tilsynsførere bør nevnes, nemlig i *synet på ekspertise*. Tilsynsvergene innenfor barnevernet oppfattet tilsynet som en virksomhet som mest fordelaktig kunne utføres av private legfolk. Dette var delvis praktisk begrunnet ved at kontakten måtte finne sted utenfor regulær arbeidstid, men også ved at foreldre ville se med større skepsis på barnevernsfunksjonærer enn på alminnelige borgere, i tillegg til at det å øve tilsyn ikke var noe man kunne lære å beherske, det var personlige egenskaper det kom an på. Omvendt mente tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet at tilsynet med fordel kunne overføres til spesialutdannede heldagsansatte.

IV. 2. *Utsyn*.

På basis av de opplysninger som er gitt i det foregående er det selvfølgelig umulig å trekke noen konklusjon om effektiviteten av tilsynet, slik det utføres av henholdsvis barnevernet og forsorgsselskapet i København. Skulle dette være mulig måtte man på forhånd vite noe om hvilke former for tiltak som var mest effektive i resosialiseringsøyemed — f. eks. at personer med en yrkesmessig og/eller utdannelsesmessig tilknytning til sosialrådgivning arbeidet mer virkningsfullt enn legfolk, eller at familiebehandling var mer effektiv enn klientbehandling. Men dette er ting man i realiteten vet svært lite om.

Istedenfor å forsøke å si noe om eventuelle forskjeller i virkninger på klientene, skal vi istedet rette oppmerksomheten mot tilsynsførerne selv, og forsøke å peke på enkelte av de konsekvenser forskjellene i utformingen av tilsynet kan tenkes å ha.

På mange måter synes tilsynsvergene under barnevernet å ha en gunstigere utgangsposisjon enn tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet. For det første vil antagelig etableringen av kontakten falle lettere for tilsynsvergen fordi han blir koplet inn i saken før noen endelig avgjørelse av de tiltak som skal iverksettes er truffet. Første gang han kommer i kontakt med klienten

og hans familie vil tilsynsvergen ha et klart mandat — nemlig å innhente opplysninger som skal danne grunnlag for avgjørelsen. På dette tidspunkt vil antagelig klienten og hans foresatte være sterkt motivert til å legge frem sine synspunkter, og derigjennom kunne gjøre sitt til at avgjørelsen blir slik de ønsker den. Og kontakten med vedkommende forsorgsmedarbeider vil oftest fortone seg som den eneste mulighet de har til dette. Den engstelse og usikkerhet som foreldrene og den unge i mange tilfelle vil føle, vil antagelig også kunne virke til at etableringen av kontakten lettes.

Det kontaktforhold som er etablert forut for avgjørelsen av et tilsyn, vil antagelig kunne føre til at etableringen av den egentlige tilsynskontakt blir uproblematisk. Det er også sannsynlig at klienten og foreldrene ser tilsynsvergen som den som har æren for eller ihvertfall er medansvarlig for at beslutningen om tilsyn er truffet — en reaksjon som antagelig vil oppleves som relativt bagatellmessig. Der er derfor grunn til å tro at de lett vil kunne få en forholdsvis positiv innstilling til vedkommende.

Tilsynsføreren innenfor forsorgsselskapet står i motsetning til dette i en ganske annen situasjon. Han koples inn en god stund etter at beslutningen om tilsyn er truffet — og etter at klienten har innstilt seg på at han har fått en bagatellmessig sanksjon. Tilsynsføreren vil antagelig derfor lett kunne oppfattes som en uvedkommende — og kontakten med tilsynsføreren som den egentlige minusfaktor ved reaksjonen. Og det vil heller ikke være noen andre grunner til at klienten skal stille seg positivt til tilsynsføreren — slik det vil være i forhold til tilsynsvergen fordi denne oppfattes som medvirkende til et heldig utfall av saken.

Konklusjonen — at det vil være langt mindre problematisk for tilsynsvergene innenfor barnevernet å etablere et positivt kontaktforhold enn for tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet — synes også å bli bekreftet av våre data. For det første ga tilsynsvergene innenfor barnevernet gjennomgående uttrykk for at det ikke bød på problemer å etablere kontakt og at kontaktforholdet var positivt, mens tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet gjennomgående ga uttrykk for at det bød på problemer å etablere kontakt. Og dernest var det også slik at blant tilsynsvergene innenfor barnevernet var det de (meget få) som ikke samtidig fungerte som forsorgsmedarbeidere — og som derfor ikke hadde den forutgående undersøkelse — som ga uttrykk for det problematiske i å etablere kontakt.

Også på et annet — og beslektet — område står tilsynsvergene innenfor barnevernet i en gunstigere situasjon enn tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet, nemlig når det gjelder hvem de oppfatter som de viktigste kontaktpersoner, den unge eller hans foresatte. Det er grunn til å tro at kontakten med den unges fore-

satte vil være langt lettere enn kontakten med den unge selv. De foresatte vil som oftest være interessert i å oppnå det samme som tilsynsføreren — nemlig å forhindre at den unge begår nye kriminelle handlinger. Og de vil kunne dra fordel av tilsynsføreren — både ved at han kan forlene deres egne direktiver til den unge med større autoritet, og ved at han kan ha en mentalhygienisk funksjon som en som de kan drøfte problemene med. I forholdet til den unge selv vil situasjonen være en annen. Klientene vil ha lettere for å oppfatte tilsynsføreren stikk motsatt, som en som motarbeider deres interesser gjennom en utidig innblanding. Fordi tilsynsvergene innenfor barnevernet i langt sterkere grad enn tilsynsførerne innenfor forsorgsselskapet legger vekt på forholdet til de foresatte, vil de derfor også på dette området stå i en mer misunnelsesverdig situasjon.

Ragnar Hauge.